

Kvinnotransport

Att ro iland ett teaterprojekt kan rymma nog så stor dramatik bakom scenen som på den. Sedan föregående höst hade Lunds Arbetareteater, LAT, jobbat med att förbereda pjäsen Kvinnotransport av Steve Gooch. Tyngd av allt för många och svåra repliker hade några hoppat av. Nu var vårens premiär var i annalkande. Min dåvarande tjej, A-C, hade nu övertalat mig att hoppa in. Hon hade varit med i projektet från början. Jag bläddrar nu i programbladet tio år senare och försöker minnas. Där står rubrikerna: Medverkande, Regi, Producent, Kostym, Ljus&teknik, Foto, Sufflör, Musik mm. Totalt var ett tjugotal personer engagerade. Hälften av oss var skådespelare. Regissörens namn står på sju ställen i programbladet medan vi som spelade inte står omnämnda alls.

Pjäsen handlar om en transport av kvinnliga fångar från England till Australien år 1807. Från ombordfösning på ett skepp till landstigning i Sydney. Fångarna är prostituerade och småtjuvar. De har försörjt sig på Londons skumma gator och är nu är dömda till straffarbete. Skeppet står under befäl av en kapten som får viss ersättning för varje fånge som han lyckas leverera levande. Beräknad tid för överfarten är sex månader men kaptenen får bonus om det går fortare. För att vinna tid går han raka vägen förbi Kapstaden utan att bunkra färska grönsaker och nytt vatten som därför måste ransoneras. Skeppsläkarens uppgift är att sörja för fångarnas hälsa och övervaka att inte allt för grymma straff delas ut. Han mutas dock av kaptenen genom andel i vinsten och handlar därför utan att lägga fingrarna i mellan mera än absolut nödvändigt. Sergeanten ombord är den värsta, en riktigt slem typ som ”slickar” uppåt och piskar nedåt. – Piskar högst bokstavligt och fysiskt. Fångarna är ofta fastkedjade vid sina britsar långt nere i det mörka lastrummet. Myteri och upplopp är vad kaptenen fruktar mest.

Steve Gooch räknas till vänsterförfattarna och pjäsen speglar klassamhället och dess olika skikt. Fångarna kommer så småningom på att de måste samarbeta för att överleva.

Oftast är kvinnor mera intresserade av amatörteater än män. Det var väl också därför man valt att spela denna pjäs med så många kvinnliga roller och få manliga. Tre män hade varit med från start men två hade hoppat av. Därför fick kvinnor även spela två av de fyra manliga rollerna, skeppspojken och skeppsläkaren. Skeppsläkaren spelades av A-C. Hon arbetade på dagarna som sjuksköterska. Rolf, en lärare i 45-årsåldern, var den kallsinnige kaptenen och jag, något yngre, fick spela den sadistiske sergeanten. Resten av rollerna var fångar. Några av fångarna spelades av unga gymnasister. Londons ”lower class” breda cockney blev här fin ”upper class” lundensiska. Så proletärt lät det kanske inte. En bättre tolkning av dessa röster hade kanske malmöiter kunnat ge.

I teaterföreningens mörka källarlokal samlades vi i ensemblen och bläddrade i tjocka pjäshäften. Det gick trögt. Premiären stod för dörren och regissören var missnöjd. Hennes ”piska” var att ge alla dåligt samvete för att vi inte ”ställde upp” tillräckligt mycket. Antalet repetitioner utökades från en till två gånger i veckan. De ambitiösa gymnasietjejerna hade också skrivningar i skolan att tänka på. Missmodet tilltog. Så småningom stod det klart för mig: Det här var det allra första teaterprojekt som regissören åtagit sig. Fyra fem projekt hade jag varit med om tidigare. Skrivit ett nummer till en nyårsrevy t.ex. Trots så lite teatervana insåg jag plötsligt att jag var den i gruppen som hade allra mest erfarenhet.

Många har gjort stora bidrag till scenkonsten: Strindberg, Ibsen, Molière ... Min största tribut till teaterns gudinna Thalia skulle bli – *att stryka text*. På mitt förslag strök vi ned pjäsens omfång till ungefär hälften. En hel kväll satt vi bara och strök.

Så var det dags för premiären.

I källarlokalen sitter publiken - ”de närmast sörjande”: Familjemedlemmar och några få vänner till medlemmarna i gruppen. Ridån dras upp. Med sergeantens, dvs. mina, vrål och piskrapp drivs fångarna ombord. Kedjorna mellan fångarnas fötter rasslar. Stefan sköter ljud och ljus perfekt. Skeppet knirkar och stormen tjuter. Sjösjuka grasserar... spyor i hinkar... Nance gör uppror och får tjugo piskrapp i straff... fortsätter att trotsa och sätts i en tunna ... Pitty hänger sig... Winnie kokar te och månar om de andra. I min roll ingår att försöka våldta Charlotte. Sergeanten blir dock jagad på flykten med byxorna nere. Skeppspojken Tommy, min lärpojke, blir förälskad i Sarah och har större framgång på en mera ömsesidig basis. Fångarna går så småningom iland och möts av en strålande sol...

Det hela går faktiskt rätt hyfsat. Efter några föreställningar i källaren spelar vi på Lilla teatern i Lund, på en teaterfestival i Trelleborg och till sist i bibliotekets hörsal. Organisationen är dock dålig, marknadsföringen obefintlig och publiken lätt räknad. Vi anländer ofta med all utrustning och mycket rekvisita till lokaler vi aldrig sett tidigare någon timme innan föreställningen ska börja. Nya scenlösningar och entréer ska improviseras fram på kort tid. En gång snubblar jag och bryter nästan handleden.

Så blir det sommarlov och vi möts av en strålande vårsol. På hösten vill regissören att vi ska spela under Kulturnatten i Lund. Två träffar planeras in för att repetera i lokalen och samla energi. Jag uppfattar det som så att få i truppen egentligen vill. Ingen vågar dock säga något för att inte såra regissören. Hon har för övrigt samma efternamn som en mycket känd filmregissör. Är det detta som ger henne den extra drivkraften? Jag ringer runt till deltagarna och får mina farhågor bekräftade. Med en av de yngre möjligen undantagen vill ingen fortsätta. Ett halvårs ”transport” är nog. Vi har ju trots allt kommit i mål. Jag ringer regissören och meddelar hur det förhåller sig. Myteriet är ett faktum!

Örjan Kärrsgård 2004